

**JŪRINIŲ ERELIŲ PERĖJIMO SĖKMINGUMO TYRIMŲ REZULTATAI
NATŪRALIUOSE IR DIRBTINIUOSE LIZDUOSE KĖDAINIŲ RAJONO
SAVIVALDYBĖS TERITORIJOJE 2024 METAIS**

Ataskaitą parengė

Deivis Dementavičius

NATŪRALIŲ JŪRINIŲ ERELIŲ LIZDŲ PAIEŠKOS BEI PATIKROS REZULTATAI KĖDAINIŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS TERITORIJOJE 2024 METAIS

Jūrinis erelis (*Haliaeetus albicilla*) yra vienas didžiausių Eurazijos vidutinių ir šiaurinių platumų dieninių plėšriųjų paukščių. Kūno ilgis – 69–92 cm; patinų kūno masė – apie 4100 g, patelių – 5500 g; išskleistų sparnų tarpugalis siekia 200–245 cm. Rūšis saugoma nacionaliniu ir tarptautiniu lygiu: įtraukta į Lietuvos Respublikos saugomų gyvūnų, augalų ir grybų rūšių sąrašą, Berno konvencijos II ir Bonos konvencijos I priedus bei Europos Sąjungos Paukščių direktyvos I priedą. Paplitimo arealas driekiasi nuo Japonijos, Kamčiatkos ir Beringo sąsiaurio per šiaurinę Palearktiką iki Neoarktinės zonos Grenlandijoje. Šiaurėje nuo Barenco jūros arealas tęsiasi į pietus iki Kroatijos, Kaspijos jūros ir 30°–40° šiaurės platumos ties Ramiuoju vandenynu. Lietuva yra pietvakarinėje pasaulinio rūšies arealo dalyje. Priklausomai nuo geografinės vietovės, suaugę paukščiai gali būti sėslūs arba migruojantys, jauniems paukščiams būdingos sezoninės klajonės. Lietuvoje suaugę paukščiai yra sėslūs, įprastai prie lizdaviečių laikosi ne tik veisimosi, bet ir rudens bei žiemos metu. Šalies teritorijoje žiemoja 400 – 500 šių erelių. Veisiasi prie tinkamų mitybai, didesnių vandens telkinių. Lietuvoje perinti populiacija vertinama apie 200 porų.

Mūsų šalyje jūrinių erelių pradėjo gausėti nuo praeito šimtmečio pabaigos. Tuo metu prasidėjęs jūrinių erelių apsaugos pakilimas Europos šalyse, ypač Šiaurės šalyse, netrukus davė teigiamą rezultatą. Jūrinių erelių skaičiaus padidėjimas stebėtas daugelyje Europos šalių. Padidėjus paukščių populiacijoms kaimyninėse šalyse, jūriniai ereliai ėmė vis dažniau lankytis ir Lietuvoje. Pirmieji šalyje lizdai rasti 1987 m. Šių erelių populiacijos mažėjimą lėmė įvairios priežastys. XIX amžiuje jūriniai ereliai buvo dažnai sutinkami paukščiai ir daug kur perėjo. Tačiau XX amžiaus pradžioje jūriniai ereliai, kaip ir visi plėšrieji paukščiai, tapo žmogaus priešais. Jie buvo šaudomi, gaudomi įvairiais spąstais, nuodijami, ardomi jų lizdai. Maždaug apie XX a. vidurį buvo uždrausta naikinti plėšriuosius paukščius. Daug žalos plėšriesiems paukščiams, o tame tarpe ir jūriniams ereliams padarė ir cheminiai teršalai (pesticidai), su grobiu patekę į erelių organizmą. Paukščiai žūdavo net nesulaukę brandos amžiaus. Išlikę ereliai dėdavo kiaušinius, kurių lukštai buvo tokie ploni, kad patys paukščiai juos sutrypdavo, kiaušiniuose žūdavo embrionai arba kiaušiniai būdavo neapvaisinti. Šiais laikais nemažai jūrinių erelių žūsta atsitrenkę į aukštos įtampos elektros laidus, apsinuodiję švinu, susidūrę su transporto priemonėmis ar vėjo jėgainėmis.

Jūrinių erelių veisimosi biologija susijusi su vandens telkiniais, kuriuose gausu žuvų ir vandens paukščių, o šiuos vandenį supa įvairių tipų ir amžiaus miškai. Tačiau šiai erelių rūšiai svarbus veiksnys, pasirenkant lizdavietę, yra ramūs brandžių medynų sklypai, kadangi stambiam lizdai sukrauti reikalingi seni, dideli medžiai. Siekiant išsiaiškinti jūrinių erelių koncentravimosi vietas, o vėliau ir lizdavietes pavasario – vasaros (esant palankioms sąlygoms ir žiemos pabaigoje) periodu prie tinkamų vandens telkinių – marių, žuvininkystės ūkių tvenkinių, ežerų, stambių upių yra stebimi medžiojantys jūriniai ereliai. Žiūronų ir teleskopo pagalba sekant grobį sugavusius erelius, yra nustatomos jų skridimo kryptys. Atlikus keletą stebėjimų pakartojimų analizuojamos erelių skrydžių schemos ir numatytos miškingos teritorijos, akcentuojant tinkamus lizdavietei miško sklypus, kuriuose yra atliekami natūralių erelių lizdų paieškų darbai. „Šukuojant“ miško masyvą yra surandami jūrinių erelių lizdai arba įsitikinta, kad jie ten neperi - nustatytos jų lankymosi bei nakvynės vietos, o taip pat jaunų, dar nesubrendusių perėjimui paukščių laikymosi teritorijos. Rastų natūralių lizdų koordinatės yra nustatomos GPS imtuvo pagalba, taip pat lizdai pažymėti medynų žemėlapiuose ir perduoti Valstybinio miškotvarkos instituto specialistams. Pastarieji pagal pateiktus duomenis pakoreguoja miškotvarkos planus, kad rasti lizdai nepatektų į kertamų miškų plotus, o jei lizdas yra numatytame kirsti sklype, kad būtų paliktas reikiamo atstumo nekirsto miško spindulys. Surastiems natūraliems jūrinių erelių lizdams yra pildomos specialios lizdų kortelės, kuriose pateikta išsami informacija apie rastų lizdų vietas, aprašomi patys lizdai, pateikti jų matmenys. Aprašoma ir lizdo stebėjimai erelių veisimosi metu. Žemėlapių dublikatai su natūralių lizdų koordinatėmis yra saugomi Kauno Tado Ivanausko zoologijos muziejaus ornitologijos skyriaus duomenų bazėje. Taip pat duomenys apie lizdavietes įvesti į Aplinkos ministerijos saugomų buveinių, gyvūnų ir augalų rūšių registravimo informacinę sistemą bei pateikti Valstybinės miškų tarnybos miškų kadastrui. Šiame darbe naudojamos užkoduotos rastų lizdų koordinatės ir apytikriai pažymėtos lizdų radimo vietos žemėlapiuose, siekiant įslaptinti retos paukščių rūšies lizdavietes.

Natūralūs jūrinių erelių lizdai Kėdainių rajono teritorijoje buvo ieškomi jau minėtais metodais. Šių erelių stebėjimams prie mitybinių plotų buvo pasitelktos ir vietinės bendruomenės. O taip pat remiamasi tuose regionuose dirbančių gamtininkų, miškininkų, saugomų teritorijų darbuotojų pagalba. Nors dauguma jų išsamių tyrimų ir lizdų paieškų darbų nevykdo, tačiau, bet kokia jų suteikta informacija apie šiuos erelius yra naudinga.

Savanorių suteikta informacija apie erelių pastebėjimus buvo analizuojama bei tikrinama. Taip pat lizdų paieškoms buvo naudojama jau turima informacija.

Kėdainių rajono savivaldybės teritorijoje, kaip ir daugelyje vidurio ar šiaurinių Lietuvos regionų, vyrauja žemės ūkio ir miškų naudmenos, čia mažai didesnių vandens telkinių, todėl šioje šalies dalyje yra nedaug jūriniams ereliams tinkamų veistis buveinių. Tačiau per daugiau nei dvidešimt metų rajono teritorijoje aptikta net 16 šių erelių lizdų, kurių dauguma jau yra išbyrėję. Seniausia žinoma šių paukščių buveinė yra Kaplių žuvininkystės tvenkiniai ir jų apylinkės. Čia šių paukščių lizdavietė aptikta dar 1997 metais, o pastaruoju metu gretimuose miškuose stebimos jau kelios jūrinių erelių poros. Kasmet vykdomos erelių stebėsenos metu aptiktos lizdavietės Bublelių, Šventybrasčio, Bogumilavos, Lančiūnavos, Puzaičių, Pauslajo miškuose. Pastaraisiais metais rajono teritorijoje stebimos 3–4 jūrinių erelių poros.

Darbų metu buvo patikrintos visos žinomos jūrinių erelių lizdavietės, kurios buvo aptiktos ankstesniais metais. Taip pat, monitoringo lauko darbų metu vykdyti jūrinių erelių stebėjimai Dotnuvos – Krakių, Pašušvio, Pauslajo, Josvainių, Pašilių, Dovydų, Labūnavos, Gelnų, Jaskaičių, Bublelių miškų apylinkėse, o vėliau ieškoma naujų lizdų. Pauslajo miške išaiškinta nauja, iki šios nežinoma, jūrinių erelių lizdavietė. Keliose kitose vietose buvo stebėti tiek pavieniai suaugę, tiek dar nesubrendę jūriniai ereliai, tačiau daugiau naujų lizdavičių išaiškinti nepavyko.

NATŪRALIŲ JŪRINIŲ ERELIŲ LIZDŲ PATIKROS REZULTATAI

2024 M.

Eil. Nr.	Lizdo kodas	Lizdo radimo vieta	Lizdas aukštyje nuo žemės (m)	Lizdas sukrautas (medžio rūšis)	Rezultatai ir jų analizė
1	KĖD-03/N	Kėdainių r., Bogumilavos mškas 69 kv.	22 m	Drebulė	Lizdas išbyrėjęs, tačiau lizdavietyje aptikta jūrinių erelių lankymosi požymių (išmatų, pūkų, plunksnų).
2	KĖD-04/N	Kėdainių r., Lančiūnavos miškas 74 kv.	21 m	Ažuolas	Lizdas iškritęs. Buvusioje lizdavietyje jūrinių erelių lankymosi požymių neaptikta.
3	KĖD-05/N	Kėdainių r., Lančiūnavos miškas 69 kv.	16 m	Ažuolas	Lizdas neužimtas, beveik išbyrėjęs. Lizdavietyje jūrinių erelių lankymosi požymių neaptikta.
4	KĖD-06/N	Kėdainių r., Bogumilavos mškas 67 kv.	17 m	Ažuolas	Lizdas išbyrėjęs. Buvusioje lizdavietyje aptikta jūrinių erelių lankymosi požymių.
5	KĖD-07/N	Kėdainių r., Bogumilavos mškas 69 kv.	20 m	Ažuolas	Lizdas išbyrėjęs. Buvusioje lizdavietyje jūrinių erelių lankymosi požymių neaptikta.
6	KĖD-08/N	Kėdainių r., Bogumilavos mškas	21 m	Drebulė	Lizdas išbyrėjęs. Buvusioje lizdavietyje jūrinių erelių lankymosi požymių neaptikta.
7	KĖD-09/N	Kėdainių r., Eglyno mškas	22 m	Drebulė	Lizdas iškritęs (nulūžusi drebulė su lizdu). Lizdavietyje jūrinių erelių lankymosi požymių neaptikta.
8	KĖD-10/N	Kėdainių r., Bublelių mškas 61 kv.	19 m	Ažuolas	Lizdas iškritęs. Buvusioje lizdavietyje jūrinių erelių lankymosi požymių neaptikta.
9	KĖD-11/N	Kėdainių r., Šventybrasčio mškas	15 m	Ažuolas	Lizdas neužimtas, tačiau lankytas juodųjų gandrų. Lizdo būklė patenkinama.
10	KĖD-12/N	Kėdainių r., Bublelių mškas 62 kv.	20 m	Ažuolas	Lizdas iškritęs. Buvusioje lizdavietyje jūrinių erelių lankymosi požymių neaptikta.
11	KĖD-13/N	Kėdainių r., Puzaičių mškas 25 kv.	24 m	Ažuolas	Lizdas neužimtas, jo būklė patenkinama. Jūrinių erelių pora sėkmingai perėjo atsarginiame lizde.
12	KĖD-14/N	Kėdainių r., Puzaičių mškas 25 kv.	20 m	Ažuolas	Lizdas užimtas. Išaugo 1 jauniklis. Lizdo būklė gera.

13	KĖD-15/N	Kėdainių r., Lančiūnavos miškas 79 kv.	16 m	Ažuolas	Lizdas užimtas, tačiau lizde neperėta ar perėta nesėkmingai Lizdo būklė gera.
14	KĖD-16/N	Kėdainių r., Pauslajo miškas	24 m	Ažuolas	Lizdas užimtas, tačiau lizde neperėta ar perėta nesėkmingai Lizdo būklė gera. Naujas lizdas.

JŪRINIO ERELIO lizdo kortelė Nr. 2024/N-1

Lizdo kilmė NATŪRALUS
Radimo data 2008 02 16
Aprašymo data 2024 m.

Lizdo kodas KĖD-05/N
Lizdą rado D.Dementavičius
Lizdą aprašė D.Dementavičius

Vieta Kėdainių rajono savivaldybė, netoli Lančiūnavos gyvenvietės, Lančiūnavos miškas.

Lizdavietė (miško bei medyno charakteristika) Mišrus, lapuočių su egle miškas. Brandaus miško sklypo pakraštys prie atželiančios plynos biržės.

Medis (su lizdu) Brandus, šakotas ąžuolas. Aukštis – 24 m, apimtis – 192 cm

Lizdas Viršutinėje lajos dalyje (išsišakojime) – 16 m aukštyje. Lizdo sudėtis – sausos, stambesnės lapuočių medžių šakos. Praplėstas senas, nenaudojamas mažojo erelio rėksnio lizdas. Jūrinių erelių pora lizdą sukrovė 2008 metais. Pastaruosius dešimt metų lizdas neužimtas, gerokai apiręs.

Mitybos plotai Kaplių žuvininkystės ūkio tvenkiniai

Atstumas iki tvenkinių ~ 3 km

Trikdymo faktoriai ir jų poveikis
Nenustatyta.

Lizdas stebėtas

2024 m. – lizdas neužimtas, beveik išbyrėjęs (likęs nedidelis likutis). Kaip ir ankstesniais metais lizdavietėje ir aplink jūrinių erelių lankymosi požymių neaptikta. Nors prieš kelis metus lizdavietėje nuolatos lankydavosi jauni, dar nesubrendę paukščiai. Šį lizdą sukrovusi erelių pora eilę metų perėjo Bogumilavos miške, kuris yra netoli Kaplių žuvininkystės tvenkinių. Pernai jūriniai ereliai vėl sugrįžo perėti į Lančiūnavos mišką.

Natūralus lizdas

KĒD-05/N

JŪRINIO ERELIO lizdo kortelė Nr. 2024/N-2

Lizdo kilmė NATŪRALUS
Radimo data 2018 03 02
Aprašymo data 2024 m.

Lizdo kodas KĖD-11/N
Lizdą rado L.Tauginas
Lizdą aprašė D.Dementavičius

Vieta Kėdainių rajono savivaldybė, netoli Šventybrasčio, Šventybrasčio miškas.

Lizdavietė (miško bei medyno charakteristika) Mišrus, drėgnas, lapuočių su egle miškas. Užmirkęs, brandus drebulės, beržo, ąžuolo, juodalksnio medynas.

Medis (su lizdu) Šimtametis, šakotas ąžuolas. Aukštis – 28 m, apimtis – 362 cm

Lizdas Viršutinėje lajos dalyje, ant šoninių šakų prie kamieno – 15 m aukštyje. Lizdo matmenys: plotis – 140x130 cm, aukštis – 100 cm. Lizdo sudėtis – sausos, stambesnės lapuočių medžių bei eglių šakos. Gūžtoje – sausa žolė, šiaudai, žalios eglių šakelės. Pagal požymius lizdas sukrautas ant seno juodojo gandro lizdo. Lizdas senas, stambus. Lizdo būklė patenkinama.

Mitybos plotai Nevėžio upė, tvenkiniai.

Atstumas iki upės bei tvenkinių – 4 – 5 km.

Trikdymo faktoriai ir jų poveikis

Nors už 200 metrų esančiu miško keliu gana intensyviai važinėjama, kraunama iškirsta mediena, tačiau prie lizdo yra ramu (pelkėta vieta).

Lizdas stebėtas

2024 m. – lizdas liko neužimtas ir nelankytas jūrinių erelių. Tačiau lizde lankėsi į Lietuvos raudonąją knygą įrašyti juodieji gandrai (po lizdu aptikta išmatų, plunksnų, pūkų). Pagal požymius jūriniai ereliai savo lizdą sukrovė ant seno gandrų lizdo, o jį apleidus, lizdavietėje vėl pradėjo lankytis gandrai. Gali būti, kad ateityje šie reti paukščiai lizde ir perės.

Natūralus lizdas

KĒD-11/N

JŪRINIO ERELIO lizdo kortelė Nr. 2024/N-3

Lizdo kilmė NATŪRALUS
Radimo data 2020 m.
Aprašymo data 2024 m.

Lizdo kodas KĖD-13/N
Lizdą rado Kėdainių g-ja
Lizdą aprašė D.Dementavičius

Vieta Kėdainių rajono savivaldybė, netoli Puzaičių, Puzaičių mškas 25 kv.

Lizdavietė (miško bei medyno charakteristika) Drėgnas, mišrus lapuočių su egle miškas. Laikino užmirkimo, brandus ąžuolo, drebulės, beržo bei juodalksnio medynas. Ties lizdu išretėjimas.

Medis (su lizdu) Šimtametis ąžuolas. Aukštis – 27 m, apimtis – 431 cm

Lizdas Viršutinėje lajos dalyje, viršūnės išsišakojime – 24 m aukštyje. Lizdo matmenys: plotis – 160x150cm, aukštis – 120cm. Lizdo sudėtis – sausos, stambesnės lapuočių medžių bei eglių šakos. Gūžtoje – sausa žolė, šiaudai, nendrės, žalios eglių šakelės. Lizdas senas, stambus, aptiktas 2020 metais. Lizdo būklė patenkinama.

Mitybos plotai Labūnavos tvenkinys, Nevėžio upė.

Atstumas iki tvenkinio – 2 km, iki upės – 4,3 km.

Trikdymo faktoriai ir jų poveikis

Už 220 metrų esančiu miško keliu gana intensyviai važinėjama miškininkų, ūkininkų, medžiotojų, o taip pat kraunama bei išvežama iškirsta mediena. Tačiau prie lizdo yra ramu.

Lizdas stebėtas

2024 m. – lizdas liko neužimtas, tačiau buvo lankomas suaugusių jūrinių erelių poros. Lizdas iš kraštų apiręs, tačiau jo būklė patenkinama. Tai erelių poros atsarginis lizdas, kuris aptiktas dar 2020 metais. Tą sezoną ereliai lizde sėkmingai perėjo ir išaugino vieną jauniklį. Sekančiais metais lizdas vėl buvo užimtas erelių, tačiau dėl nežinomų priežasčių paukščiai lizde neperėjo ar perėjo nesėkmingai. Pastaruosius tris metus lizdas yra neužimtas, nes netoliese jūrinių erelių pora sukrovė naują lizdą, kuriame peri.

Natūralus lizdas

KĖD-13/N

JŪRINIO ERELIO lizdo kortelė Nr. 2024/N-4

Lizdo kilmė NATŪRALUS
Radimo data 2022 05 03
Aprašymo data 2024 m.

Lizdo kodas KĖD-14/N
Lizdą rado D.Dementavičius
Lizdą aprašė D.Dementavičius
D.Musteikis

Vieta Kėdainių rajono savivaldybė, netoli Puzaičių, Puzaičių mškas 25 kv.

Lizdavietė (miško bei medyno charakteristika) Drėgnas, mišrus lapuočių su egle miškas. Brandus ąžuolo, drebulės, beržo, juodalksnio medynas. Ties lizdu išretėjimas.

Medis (su lizdu) Šimtametis ąžuolas. Aukštis – 26 m, apimtis – 233 cm

Lizdas Viršutinėje lajos dalyje, viršūnės išsišakojime – 20 m aukštyje. Lizdo matmenys: plotis – 185x165cm, aukštis – 140cm. Lizdo sudėtis – sausos, stambesnės lapuočių medžių bei eglių šakos. Gūžtoje – sausa žolė, šiaudai, nendrės, žalios eglių bei ąžuolų šakelės. Lizdas stambus, aptiktas dar 2022 metais. Lizdo būklė gera.

Mitybos plotai Labūnavos tvenkinys, Nevėžio upė.

Atstumas iki tvenkinio – 2,5 km, iki upės – 4,5 km

Trikdymo faktoriai ir jų poveikis

Už 370 metrų esančiu miško keliu gana intensyviai važinėjama miškininkų, ūkininkų, medžiotojų, o taip pat kraunama bei išvežama iškirsta mediena. Tačiau prie lizdo yra ramu.

Lizdas stebėtas

2024 m. – lizdas užimtas jūrinių erelių. Lizde išaugo vienas jūrinių erelių jauniklis. Pagal tarptautinę programą jauniklis paženklintas spalvotais žiedais L647 – KV198. Lizde aptiktas grobis: ežio liekanos, aplestas pilkasis garnys, ančių kaulai, lynas, nemažai žuvų liekanų. Būnant prie lizdo suaugusių jūrinių erelių nesimatė. Vėliau pasirodė vienas poros narys. Sklandė aplink, protarpiais kleketavo. Šis paukštis buvo žieduotas (ant kojų matėsi du spalviniai žiedai). Lizdavietės būklė gera.

Natūralus lizdas

KĖD-14/N

JŪRINIO ERELIO lizdo kortelė Nr. 2024/N-5

Lizdo kilmė NATŪRALUS
Radimo data 2022 04 15
Aprašymo data 2024 m.

Lizdo kodas KĖD-15/N
Lizdą rado D.Dementavičius
Lizdą aprašė D.Dementavičius
D.Musteikis

Vieta Kėdainių rajono savivaldybė, netoli Pašumerio kaimo, Lančiūnavos miškas 79 kv.

Lizdavietė (miško bei medyno charakteristika) Drėgnas, mišrus lapuočių su egle miškas. Brandaus (ąžuolas, drebulė, beržas), išretėjusio medyno pakraštys prie atželiančios plynos biržės.

Medis (su lizdu) Brandus, šakotas ąžuolas. Aukštis – 25 m, apimtis – 214 cm

Lizdas Viršutinėje lajos dalyje (išsišakojime) – 16 m aukštyje. Lizdo matmenys: plotis – 140x130cm, aukštis – 100cm. Lizdo sudėtis – sausos, stambesnės lapuočių medžių (ąžuolo, drebulės, beržo) šakos. Gūžtoje – sausa žolė, šiaudai, žalios eglių šakelės. Lizdas nėra senas, surastas 2022 metais. Lizdavietės būklė gera.

Mitybos plotai Kaplių žuvininkystės ūkio tvenkiniai.

Atstumas iki tvenkinių – 2 km.

Trikdymo faktoriai ir jų poveikis

Netoli lizdo atrėžta biržė miško kirtimui, tačiau kelis pastaruosius metus aplink ramu.

Lizdas stebėtas

2024 m. – lizdas užimtas jūrinių erelių, tačiau lizde paukščiai dėl neaiškių priežasčių neperėjo ar perėjo nesėkmingai. Lizdas krautas, yra gūžta, ant kraštų erelių pūkai, po lizdu nedaug paplautų erelių išmatų. Lizdo būklė gera. Tai naujas, tik 2022 metais jūrinių erelių sukrautas lizdas. Pernai šiame lizde jūrinių erelių pora sėkmingai perėjo ir išaugino du jauniklius.

Natūralus lizdas

KĖD-15/N

JŪRINIO ERELIO lizdo kortelė Nr. 2024/N-6

Lizdo kilmė NATŪRALUS
Radimo data 2024 m.
Aprašymo data 2024 m.

Lizdo kodas KĖD-16/N
Lizdą rado D.Dementavičius
Lizdą aprašė D.Dementavičius

Vieta Kėdainių rajono savivaldybė, netoli Dargužių, Pauslajo mškas.

Lizdavietė (miško bei medyno charakteristika) Drėgnas, mišrus lapuočių su egle miškas. Brandus ąžuolas, drebulės, beržo, eglės medynas. Ties lizdu išretėjimas.

Medis (su lizdu) Šimtametis ąžuolas. Aukštis – 29 m, apimtis – 242 cm

Lizdas Viršutinėje lajos dalyje, viršūnės išsišakojime – 24 m aukštyje. Lizdo matmenys: plotis – 160x140cm, aukštis – 100cm. Lizdo sudėtis – sausos, stambesnės lapuočių medžių bei eglių šakos. Gūžtoje – sausa žolė, šiaudai, žalios eglių bei ąžuolų šakelės. Lizdas nėra pirmametis. Lizdo būklė gera.

Mitybos plotai Pauslajo tvenkinys, ežerai Lėnas, Juodis, Pilvinas.

Atstumas iki tvenkinio – 4 km, iki ežerų 7 – 12 km

Trikdymo faktoriai ir jų poveikis
Nenustatyta.

Lizdas stebėtas

2024 m. – lizdas užimtas jūrinių erelių, tačiau lizde paukščiai dėl neaiškių priežasčių neperėjo ar perėjo nesėkmingai. Lizdas krautas, yra gūžta, ant kraštų erelių pūkai, po lizdu nedaug paplautų erelių išmatų. Lizdo būklė gera. Tai naujas, tik šiais metais aptiktas jūrinių erelių lizdas, tačiau jis nėra pirmametis.

Natūralus lizdas

KĒD-16/N

DIRBTINIŲ JŪRINIŲ ERELIŲ LIZDŲ PATIKROS REZULTATAI KĖDAINIŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS TERITORIJOJE 2024 METAIS

Jūriniai ereliai, kaip ir daugelis miškuose gyvenančių plėšriųjų paukščių, noriai įsikuria dirbtiniuose lizduose. Dirbtiniai lizdai keliami daugelyje šalių, kuriose šie ereliai gyvena. Kaimyninėje Latvijoje buvo iškelta 30 dirbtinių lizdų. Aštuoniuose lizduose ereliai perėjo. Vienas pirmųjų jūrinių erelių perėjimo atvejų Lietuvoje registruotas dirbtiniame lizde 1987 metais Čepkelių rezervate. Apie Kuršių marias iš 12 iškeltų dirbtinių lizdų 7 buvo naudojami perėti, o likę – maitintis ir poilsui. Originali dirbtinių lizdų konstrukcija ir jų išdėstymo įpatybės lemia didelį jų apgyvendinimo procentą. Šių lizdų dėka galima kompensuoti lizdų trūkumą dėl intensyvios žmogaus ūkinės veiklos miškuose. Išskirtus natūralią paukščio lizdavietę, lizdą galima įkelti netolimame medyje, kuris nebus greitai kertamas. Taip pavyksta išsaugoti lizdavietę, kuria konservatyvūs plėšrieji paukščiai naudojasi keletą ar net keliolika metų. Kad retasis paukštis sėkmingai perėtų, natūralaus lizdo apylinkėse galima iškelti keletą dirbtinių lizdų, nes jeigu žūtų natūralus lizdas, paukštis galėtų pasirinkti jau įrengtą būstą. Šiuo atveju sumažėja ir trikdymo įtaka, nes paukščiai gali keisti lizdus ir išvengti kylančių pavojų. Keliant dirbtinius lizdus, galima sudaryti jų tinklą ir plėšriuosius paukščius miško masyve paskirstyti optimaliu tankiu. Šiais lizdais paukščius galima privilioti į tas teritorijas, kur jie anksčiau neperėjo. Tai akivaizdžiai parodo jūrinių erelių įsikūrimas Čepkelių, Žuvinto rezervatuose bei kitose Lietuvos vietose, kur iki tol čia neperėję ereliai, iškelus dirbtinių lizdų, sėkmingai įsikūrė. Įkėlus lizdus, palengvinamas mokslinis tiriamasis darbas. Tokie lizdai dažniausiai įrengiami lengviau pasiekiamose vietose, o tai palengvina plėšriųjų paukščių veisimosi biologijos tyrimus. Mūsų įrengti lizdai tvirtai padaryti ir todėl yra ilgaamžiai. Dauguma jų ilgą laiką išlieka paukščių visai neremontuojami. Žinoma daug atvejų, kada paukščiai juose įsikūrė po ilgo laiko. Įvairūs dirbtiniai lizdai gali būti užimami daugelio plėšriųjų paukščių rūšių. Jeigu padarytas lizdas jūriniam ereliui lieka neužimtas teisėtą lizdo šeimininkų, tai jame gali įsikurti kiti, tame tarpe ir reti plėšrūnai. Jūriniam ereliui skirtuose dirbtiniuose lizduose yra perėję į Lietuvos Raudonąją knygą įrašyti didieji apuokai, sketsakaliai. Lizdų apgyvendinimas priklauso nuo tinkamo lizdinio biotopo parinkimo. Parenkant lizdavietes, reikia atsižvelgti į rūšies bioekologines savybes. Todėl labai svarbu yra tinkamai įvertinti vietos tinkamumą atskirai plėšriųjų paukščių rūšiai. Paukščių perėjimo sėkmę lemia ir miško masyvo plotas bei būklė. Be perėjimo

aplinkos parinkimo svarbus veiksnys yra tinkamos mitybinės sąlygos. Tik ten, kur gyvenamoji aplinka ir mitybos sąlygos palankios, gyvena plėšrieji paukščiai.

Dauguma plėšriųjų paukščių rūšių kuriasi perbrendusiuose, brandžiuose ir bręstančiuose medynuose. Tokiose vietose miškas kertamas intensyviai, dažniausiai plynais kirtimais. Jų metu ne tik trikdoma paukščių ramybė, jie baidomi, bet dažnai žūva ten sukrauti jų lizdai. Augant kirtimų apimtims, mažėja brandaus miško sklypų, todėl plėšriesiems paukščiams sunku susirasti tinkamų vietų lizdams krauti. Senų medžių stoka tiesiogiai atsiliepia stambiems paukščiams, tokiems kaip jūrinis erelis. Trūkstant tinkamų medžių, šie paukščiai neturi kur krauti didelių, kartais siekiančių per du metrus, lizdų. Todėl, viena efektyviausių apsaugos priemonių tokiose vietose yra dirbtinių lizdų įrengimas.

Norint tinkamai išdėstyti dirbtinius lizdus tam tikrame regione, reikia išsamios vietų, kuriose bus keliami šie lizdai analizės. Prieš keliant dirbtinius lizdus jūriniams ereliams, svarbu yra išsiaiškinti vietas, kuriose šie paukščiai laikosi, veisiasi, medžioja. Vietas, kuriose laikosi ne tik suaugę, galintys perėti ereliai, bet ir jauni, nesubrendę paukščiai. Pastaruosius, dirbtinių lizdų pagalba, galima privilioti į jiems tinkamas vietas, kadangi suradę tokį lizdą, jauni ereliai prie jo laikosi kol subręsta ir pradeda perėti.

Jūrinių erelių gyvenamosios vietos yra susijusios su žuvingais bei gausiais vandens paukščių, vandens telkiniais su šalia esančiais įvairių tipų, rūšinės sudėties, dydžio ir amžiaus miškais. Mėgstamos jūrinių erelių vietos miškuose yra ramūs brandžių medynų sklypai, kuriuose jie laikosi, nakvoja, krauna lizdus ir peri. Tokių sklypų, intensyviai kertant miškus vis mažėja, todėl šie paukščiai sunkiai susiranda tinkamų vietų perėjimui. Todėl, gerai atlikus, prie tinkamų ereliams medžioklei plotų, miškų analizę, išsiaiškinus natūralias erelių lizdavietes, buvo surastos optimalios vietos dirbtiniams lizdams iškelti. Vėliau, šiose vietose buvo padaryti ir iškelti lizdai jūriniams ereliams. Lizdavičių koordinatės nustatytos GPS imtuvo pagalba, taip pat lizdai pažymėti medynų planuose ir perduoti Miškotvarkos instituto specialistams. Pastarieji pagal pateiktus duomenis pakoreguoja miškotvarkos planus, kad dirbtiniai lizdai nepatektų į kertamų miškų plotus. Šios vietos parinktos atsižvelgiant į vykdomus ar planuojamus vykdyti miško darbus, kad būsimoje erelių lizdavietėje nebūtų vykdomi miško darbai.

Išsiaiškinus vietas, kuriose koncentruojasi ar bent užklysta jūriniai ereliai, aplinkinių miškų teritorijose surastos ir parinktos vietos dirbtiniams lizdams. Atsižvelgiant į tose vietose esamo medyno amžių ir rūšinę sudėtį, lizdai keliami įvairiuose medžiuose.

Geriausiai stambiems lizdams krauti tinka brandžių medynų medžiai su galingomis lajomis ir storomis šakomis. Jei medis, kuriame daromas lizdas, yra pakankamai jaunas, jo šakos palyginti plonos, daromas lizdo parėmimas iš apačios. Gerų vietų lizdams įrengti galima rasti deformuotuose medžiuose su iškrypusiais ar išsišakojusiais kamienais, pažeistomis lajomis. Daugeliu atvejų medžiai parenkami medynų gilumoje, tačiau šalia jų turi būti nedidelių retmių, aikštelių, proskynų, kad tokie stambūs paukščiai kaip jūriniai ereliai, galėtų netrukdomi priskristi prie lizdo. Šiems ereliams ties lizdais reikalinga atvira erdvė, todėl lizdai jiems kraunami medžiuose, augančiuose pelkių, ežerų pakrantėse, raistų salaitėse, siauruose ar išretėjusiuose neiškirsto miško sklypuose, kirtavietėse paliktuose pavieniuose medžiuose. Lizdai keliami dažniausiai viršutinėse medžių lajų dalyse, ant šoninių šakų, rečiau viršūnėse. Jūriniai ereliai lizdus krauna aukštuose medžiuose, todėl dirbtiniai lizdai keliami gana aukštuose medžiuose. Tačiau atsižvelgiant į toje vietoje esančio biotopo ypatumus, lizdai sukraunami įvairiame aukštyje. Nes, pavyzdžiui, aukštapelkėse senos pušys būna neaukštos, todėl lizdai padaromi 10-15 m. aukštyje. Dažniausiai lizdai keliami 18-22 metrų aukštyje, nors kartais ir aukščiau. Jie įrengiami dažniausiai iš pietinės, pietvakarinės ar pietrytinės pusių, kur yra storesnės bei tvirtesnės šakos ir geresnis apšvietimas. Patogiausias laikas kelti lizdus yra vasaros pabaiga ir ruduo, nors tai galima daryti įvairiu metų laiku. Kadangi skirtingi metų laikai turi savų privalumų. Žiemą užšalus ledui, galima prieiti į šlapias, užmirkusias, sunkiai prieinamas vietas, rudeniop-palankios meteorologinės sąlygos ir pan.

Jūriniams ereliams skirti dirbtiniai lizdai yra stambūs statiniai, jų plotis siekia 150 cm, aukštis apie 50 cm. Dažniausiai lizdai rengiami trimis būdais: lizdą ruošiamo ant žemės, o paskui jį įkeliamo į medį, kitu atveju ant žemės sukalamas tikrai rėmas ir įkeliamas į medį kartu su medžiaga visam lizdai statyti. Galima visą lizdą krauti medyje. Jūriniams ereliams skirti lizdai yra stambūs, todėl jie daromi dalimis. Suradus tinkamą medį lizdai kelti, įvertinama jo lajos forma, dydis, šakotumas ir pan. Atsižvelgiant į tai, iš pradžių ant žemės iš impregnuotų antiseptiku medžio tašų surenkama platforma, kuri įkeliami ir pritvirtinama medyje, padaromas pagrindas tam tikros formos t.y. kvadratinis, pailgas ir pan. Pagrindo forma, priklauso nuo lajos šakotumo, palengvina jo įmontavimą aukštai medyje. Pagrindas sukalamas iš medinių kuolų, tam geriausiai tinka sausa, pjautinė mediena. Toks pagrindas padengiamas antiseptiku, kad būtų ilgaamžis. Ilipus į parinktą lizdai medį, pirmiausiai pašalinamos trukdančios darbai ir lizdo įmontavimui šakos. Vėliau virve pakeliamas ant žemės padarytas rėmas ir įtvirtinamas parinktoje lajos vietoje. Po to nuo žemės pakeliamos šakos būsto statybai. Jos keliamos

pundeliais, dedamos į lizdą ir sutvirtinamos viela. Taip pat lizdo statybai panaudojamos vietoje t.y. medyje nupjautos nereikalingos šakos. Lizdo paklotei pridedama ir lapų, žolės, samanų. Padaryto lizdo storis gali būti įvairus, svarbu, kad nebūtų peršviečiamas ir esant nepalankioms oro sąlygoms, netaptų ereliams netinkamas perėti. Tam yra naudojamas sintetinis tinklas, kuris patiesiamas ant lizdo pagrindo, o ant viršaus sukraunama lizdo medžiaga. Darbų metu laikomasi saugumo reikalavimų, lizdai keliami naudojant alpinistinę įrangą, šalmus ir pan. Šiuo atveju reikia dirbti mažiausiai dviese.

Šių metų monitoringo darbų metu buvo patikrintos dvi lizdavietės, kuriose prieš dvidešimt metų buvo padaryti bei iškelti dirbtiniai lizdai skirti jūriniams ereliams.

Dirbtinis lizdas, kurio kodas KĖD-01/D, prieš daugiau nei dvidešimt metų iškeltas Lančiūnavos miške šiais metais vėl liko jūrinių erelių nelankytas, nors lizdavietės apylinkėse anksti pavasarį buvo stebėta suaugusių paukščių pora. Lizdas gerokai apiręs (likęs tik lizdo karkasas). Šiame lizde 2009 metais ereliai sėkmingai perėjo ir išaugino du jauniklius. Lizdas iškeltas ramioje vietoje – draustinyje, brandžių išretėjusių ąžuolų sklype. ąžuolas, kuriame iškeltas lizdas nudžiūvęs. Užpernai gretimame miško kvartale buvo aptiktas naujas natūralus jūrinių erelių lizdas, kuriame paukščiai sėkmingai perėjo ir išaugino du jauniklius. Pernai taip pat lizde išaugo du jaunikliai. Šiais metais lizdas vėl buvo užimtas jūrinių erelių, tačiau dėl neaiškių priežasčių lizde paukščiai neperėjo ar perėjo nesėkmingai.

Antras dirbtinis lizdas, kurio kodas KĖD-02/D buvo iškeltas Eglyno miške. Lizdas, kaip ir pastaruosius keletą metų, liko neužimtas ir nelankytas jūrinių erelių. Lizdas gerokai apiręs (likęs tik lizdo karkasas). ąžuolas, kuriame įrengtas šis dirbtinis lizdas yra nudžiūvęs. Lizdavietėje atliktas plynas sanitarinis kirtimas. Šiame lizde 2009 metais ereliai perėjo, tačiau dėl nežinomų priežasčių žuvo jų dėtis. Kaip ir pernai, šiais metais lizdavietėje ir aplink ramu.

DIRBTINIŲ JŪRINIŲ ERELIŲ LIZDŲ PATIKROS REZULTATAI

2024 M.

Eil. Nr.	Lizdo kodas	Lizdo iškėlimo vieta	Medžio rūšis	Lizdas iškeltas (aukštis nuo žemės m)	Rezultatai ir jų analizė
1	KĖD-01/D	Kėdainių r. Lančiūnavos miškas 77 kv.	Ažuolas	19 m	Lizdas neužimtas bei nelankytas, gerokai apiręs (likęs tik lizdo karkasas). Ereliai sėkmingai perėjo netoliese sukrautame natūraliame lizde. Ažuolas nudžiūvęs.
2	KĖD-02/D	Kėdainių r., Eglyno miškas 73 kv.	Ažuolas	20 m	Lizdas neužimtas ir nelankytas jūrinių erelių. Lizdas gerokai apiręs (likęs tik lizdo karkasas). Medis nudžiūvęs. Lizdavietyje prieš kelis metus atliktas plynas sanitarinis kirtimas.

JŪRINIO ERELIO lizdo kortelė Nr. 2024/D-1

Lizdo kilmė DIRBTINIS
Iškėlimo data 2003 m.

Lizdo kodas KĖD-01/D
Lizdą darė D.Dementavičius
S.Rumbutis

Vieta Kėdainių rajono savivaldybė, Lančiūnavos g-ją, Lančiūnavos miškas 77 kv. 9 skl.

Lizdavietė (miško bei medyno charakteristika) Drėgnas, mišrus lapuočių medžių su egle miškas. Brandus, išretėjęs ąžuolynas (nemažai ąžuolų išdžiūvę).

Medis (su lizdu) Brandus, šimtmetis ąžuolas (medis nudžiūvęs). Aukštis – 23 m, apimtis – 220 cm

Lizdas Viršutinėje lajos dalyje, ant šoninių šakų – 17 m aukštyje. Lizdo matmenys: plotis-190x170 cm, aukštis – 40cm. Lizdo sudėtis – pagrindas, šakos, žolė, lapai. Pastaraisiais metais lizdas gerokai apiręs, likęs beveik tik karkasas.

Mitybos plotai Kaplių žuvininkystės ūkio tvenkiniai.

Atstumas iki tvenkinių – 2,5 km

Trikdymo faktoriai ir jų poveikis

Nenustatyta. Pernai žiemos pabaigoje (sausio – vasario mėn.) netoli lizdavietės vyko sanitariniai miško kirtimai.

Lizdas stebėtas

2024 m. – lizdas neužimtas, gerokai apiręs (likęs beveik tik lizdo karkasas). Lizdavietėje jūrinių erelių lankymosi požymių neaptikta, nors lizdavietės apylinkėse anksti pavasarį buvo stebėta suaugusių paukščių pora. Šiame lizde 2009 metais ereliai sėkmingai perėjo ir išaugino du jauniklius. Lizdas iškeltas ramioje vietoje – draustinyje, brandžių išretėjusių ąžuolų sklype. ąžuolas, kuriame iškeltas lizdas yra nudžiūvęs. Užpernai gretimame miško kvartale buvo aptiktas naujas natūralus jūrinių erelių lizdas, kuriame paukščiai sėkmingai perėjo ir išaugino du jauniklius. Pernai taip pat lizde išaugo du jaunikliai. Šiais metais lizdas vėl buvo užimtas jūrinių erelių, tačiau dėl neaiškių priežasčių lizde paukščiai neperėjo ar perėjo nesėkmingai.

Dirbtinis lizdas

KĖD-01/D

JŪRINIO ERELIO lizdo kortelė Nr. 2024/D-2

Lizdo kilmė DIRBTINIS

Iškėlimo data 2003 m.

Lizdo kodas KĖD-02/D

Lizdą darė D.Dementavičius
B.Paulavičiūtė

Vieta Kėdainių rajono savivaldybė, Eglyno miškas 73 kv. 7 skl.

Lizdavietė (miško bei medyno charakteristika) Mišrus lapuočių medžių su egle miškas. Laikino užmirkimo, pusamžis miško sklypas su pavieniais stambiais ąžuolais. Lizdavietėje 2022 m. atliktas plynas sanitarinis kirtimas, o medis su lizdu paliktas.

Medis (su lizdu) Brandus, šimtmetis ąžuolas (medis nudžiūvęs). Aukštis – 25 m, apimtis – 215 cm

Lizdas Viršutinėje lajos dalyje, ant šoninių šakų – 19 m aukštyje. Lizdo matmenys: plotis-150x150 cm, aukštis – 40 cm. Lizdo sudėtis-pagrindas, šakos, žolė, lapai. Pastaraisiais metais lizdas gerokai apiręs (likęs tik lizdo karkasas).

Mitybos plotai Kaplių žuvininkystės ūkio tvenkiniai.

Atstumas iki tvenkinių – 2,5 km

Trikdymo faktoriai ir jų poveikis

Žiemos pabaigoje ar anksti pavasarį netoli lizdavietės vyko sanitariniai miško kirtimai (malkavimas).

Lizdas stebėtas

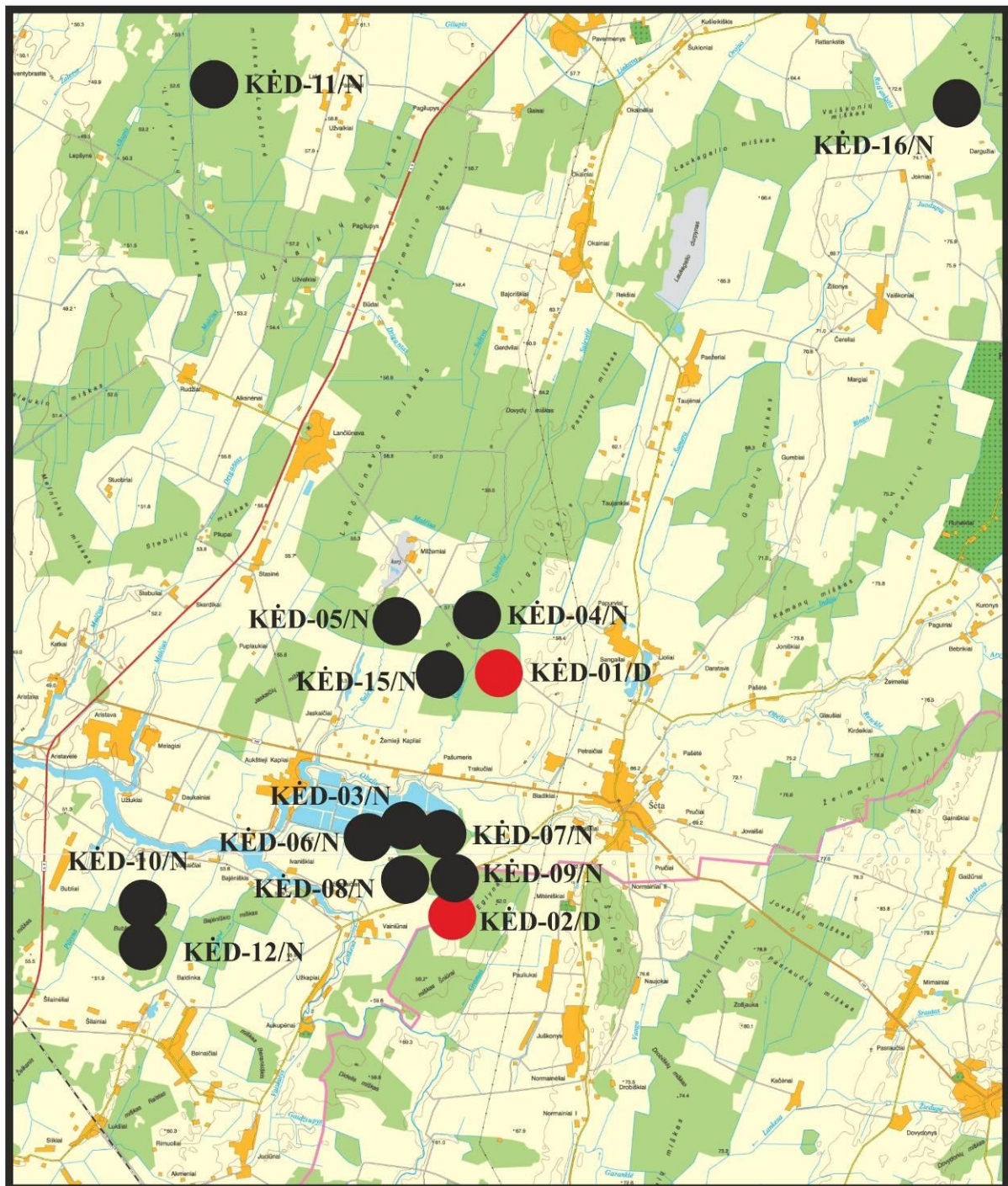
2024 m. – lizdas liko neužimtas ir nelankytas jūrinių erelių. Lizdas gerokai apiręs (likęs tik lizdo karkasas). ąžuolas, kuriame įrengtas šis dirbtinis lizdas yra nudžiūvęs, o aplink iškirsta plyna biržė (sanitarinis kirtimas). Šiais metais lizdavietėje ir aplink ramu. Šiame dirbtiniame lizde 2009 metais jūriniai ereliai perėjo, tačiau dėl nežinomų priežasčių žuvo jų dėtis. Vėliau erelių pora netoli dirbtinio lizdo sukrovė naują natūralų lizdą, kuriame 2016 metais sėkmingai perėjo ir išaugino net tris jauniklius.

Dirbtinis lizdas

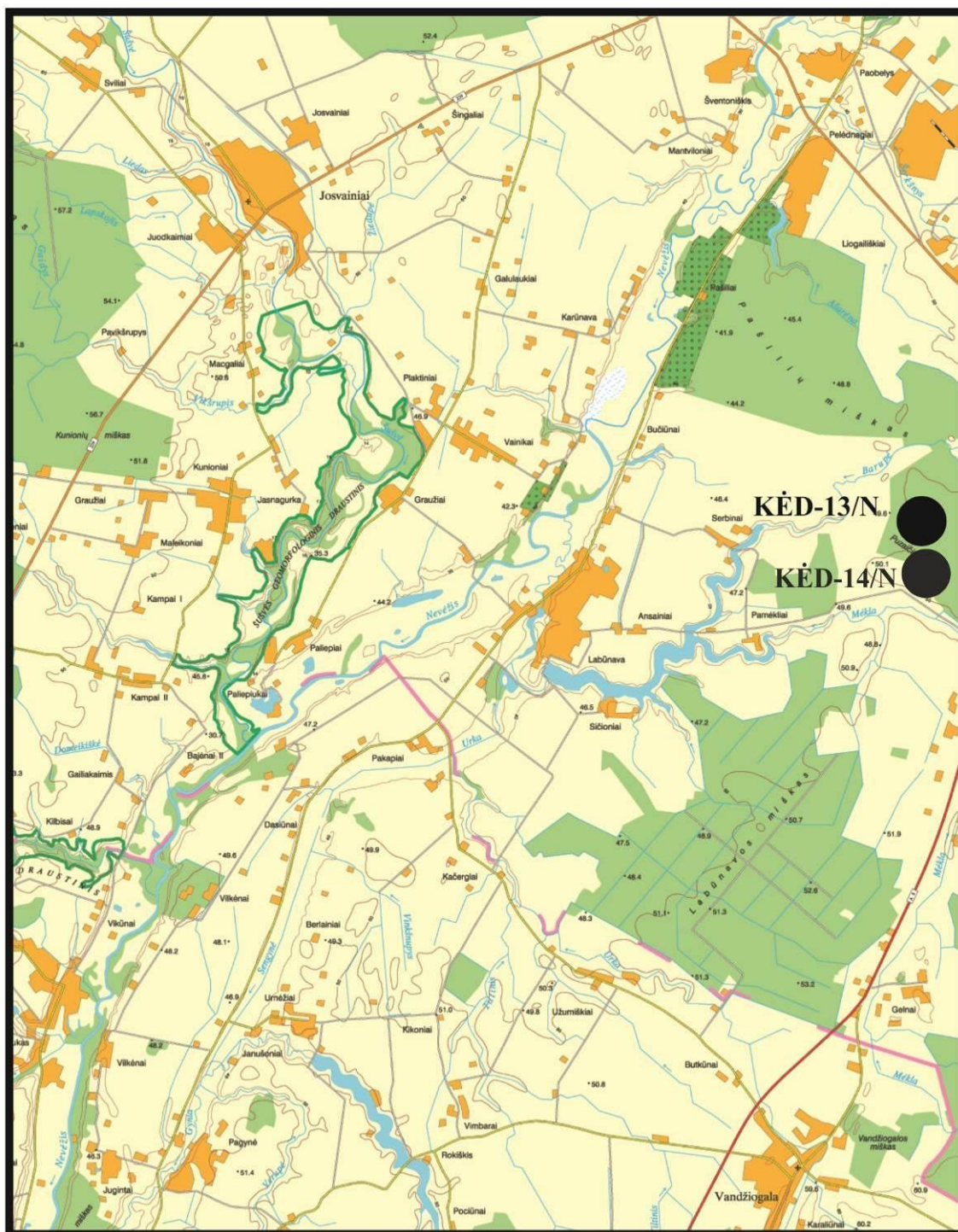
KĒD-02/D

Žemėlapis Nr.1

- - teritorija, kurioje atlikta jūrinių erelių natūralių lizdų paieška.
- - vietos, kuriose surasti natūralūs jūrinių erelių lizdai
- - vietos, kuriose išskelti dirbtiniai lizdai jūriniams ereliams

Žemėlapis Nr. 2

- teritorija, kurioje atlikta jūrinių erelių natūralių lizdų paieška.

- vietos, kuriose surasti natūralūs jūrinių erelių lizdai

Jūrinių erelių stebėjimai Šventybrasčio apylinkėse

Jūrinių erelių jauniklio žiedavimas

Puzaičių miške esančiame jūrinių erelių lizde išaugo vienas jauniklis

Jūrinių erelių buveinė – Kaplių žuvininkystės tvenkiniai ir juos supantys miškai

Jūriniai ereliai nevengia perėti plynose biržėse ar jų pakraščiuose, tačiau miško kirtimai šių paukščių veisimosi metu gali juos išbaidyti iš perėjimo vietų